

## **Memo “giftige uitstoot bij SABIC Bergen op Zoom en tekortschietende omgevingsdienst”**

Bergen op Zoom, 23 september 2024

### **Samenvatting**

*Dit memo is geschreven vanuit het perspectief van een omwonende. De directe aanleiding was het nieuws over de overschrijding van de grenswaarde voor een zeer zorgwekkende stof bij de siliconenfabriek op het terrein van SABIC, een fabriek waarvoor SABIC de vergunninghouder is.*

*Dit verhaal gaat over deze overschrijdingen van deze en andere grenswaardes van zeer zorgwekkende stoffen, de interpretatie hiervan en de gebrekkige wijze waarop hierover door SABIC gecommuniceerd wordt, namelijk pas na een lange radiostilte en pas nadat het in het nieuws was gekomen.*

*De overtredingen op het gebied van de milieuwetgeving door SABIC komen aan de orde. Hierbij wordt vastgesteld dat wanneer SABIC tijdig had gemeld de stortingen van PFAS-stof perfluorbutaansulfonzuur de Westerschelde veel eerder gereguleerd hadden kunnen worden met minder milieuschade als gevolg. Er worden vragen opgeworpen over de rechtsgrond waarmee SABIC jarenlang genoemde PFAS-stof in de Westerschelde heeft gestort.*

*De rechtsgrond waarmee SABIC zeer langdurig PFAS-stoffen, en in het bijzonder perfluorbutaansulfonzuur via de afvalwaterpersleiding in de Westerschelde heeft geloosd is in de nasleep van een WOO-verzoek boven water gekomen. Onder de noemer “incidentele afvalstoffen” is de (toenmalige?) directeur van Rijkswaterstaat Zeeland in 1999 akkoord gegaan met het lozen PFAS-stoffen via de afvalwaterpersleiding in de Westerschelde onder de voorwaarde dat aan bepaalde door hem/haar toen goedgekeurde criteria werd voldaan. Dit is kennelijk gebeurd. Vervolgens bleef verdere controle op deze stortingen achterwege en werden er tot 2022 geen analyses gedaan van het afvalwater naar het voorkomen van PFAS-stoffen.*

*Nieuw verworven inzichten over de schadelijke effecten van PFAS-stoffen met korte koolstofketens hebben niet geleid tot actualisatie en bijsturing van de vergunning en/of regulerende maatregelen. Waarschijnlijk beschikte de OMWB gedurende langere tijd niet over een valide en actuele dataset. Er kwamen hierdoor in de vergunning van 2002 geen voorschriften over de lozing, waardoor de OMWB bij het ontdekken van de grote omvang van de lozingen niet direct kon handhaven. De omgevingsdienst heeft kansen gemist om eerder informatie te verkrijgen van het bedrijf SABIC. Voor zover werd uitgegaan van de onderzoeks- en meetverplichtingen van SABIC ontbrak het aan controle op de uitvoering van onderzoek en kon SABIC zich mogelijk beroepen op de ruimere mogelijkheden die de watervergunning van 2012 bood. Zie onder.*

*Door de volharding van de jurist van het MOB komt er dan toch nog een meer recente watervergunning van 14 mei 2012 boven water. Het betreft een ambtshalve wijziging watervergunning nr. RWS/DZL 2012/2203. In deze vergunning, die is verleend aan het waterschap West Brabantse Delta staat voor het bedrijf van SABIC een toegestane lozing vermeld van 211200 m<sup>3</sup> afvalwater vermeld. Anders dan bij de eerder toegestane lozing zijn de regulerende criteria nu verdwenen uit de vergunning, zodat het feitelijk om een aanzienlijke verruiming gaat. Het licht stond toen op groen voor SABIC om PFAS-stoffen te*

*lozen. Opvallend is, dat aan het toekennen van deze vergunning geen onderzoek vooraf is gegaan naar de in het afvalwater van SABIC aanwezige giftige stoffen.*

*Vanaf het jaar 2000 worden de lidstaten van de Europese Unie krachtens de Kaderregeling water (KRW) geacht inspanningen te verrichten en activiteiten te ontplooiën die de kwaliteit van het oppervlaktewater verbeteren. Het gaat hier om een resultaatverplichting. Het wekt op zijn minst verwondering, dat er dan in 2012 een vergunning wordt verstrekt die haaks staat op de verplichtingen, die zijn aangegaan bij de KRW.*

*De toenmalige staatssecretaris voor infrastructuur en milieu stuurde deze vergunning alleen aan het waterschap West Brabantse Delta toe. Deze vergunning wordt niet openbaar bekend gemaakt, zodat belanghebbenden wordt onthouden rechtsmiddelen in te zetten en bezwaar aan te tekenen.*

*De vragen die deze tot dusver nog onbekende watervergunning oproept worden besproken.*

*De toezichthoudende en handhavende taken van de OMWB schoten en schieten in een aantal opzichten tekort, waardoor SABIC langer kon doorgaan met het storten van PFAS-stof PFBS in de Westerschelde en er daarnaast traag werd gereageerd op de overschrijdingen van grenswaarden van zeer zorgwekkende stoffen in het Reductie en Vermijdingsprogramma. Tot slot worden een aantal punten genoemd die zouden kunnen bijdragen aan een betere rechtspositie van omwonenden en het effectiever uitvoeren van de VTH-taken door de OMWB.*

## **Soudalfabriek draaiend onder de vergunning van SABIC stootte bijna vier keer teveel gif uit**

Een grenswaarde van ZZS-stof(fen) ging bij een meting bijna vier keer over de kop

ZZS stoffen zijn zeer zorgwekkende stoffen, die kankerverwekkend kunnen zijn; soms niet afbreekbaar zijn in het milieu, schade kunnen aanrichten aan organen en/of de afweer negatief kunnen beïnvloeden. Hierna genoemd ZZS.

De grenswaarde van een damp- of gasvormige zeer zorgwekkende stof ging in 2023, afgemeten aan een “vrijstellingsgrens 3.7 keer over de kop” en afgemeten aan de algemene normen betreffende maximale concentraties zelfs honderd keer over de kop.

Hoewel we van de provincie, de gemeente en de omgevingsdienst (nog) geen antwoord hebben gekregen op onze vraag van juli 2024 om welke ZZS-stoffen het gaat moet uit het vermijdings- en reductieprogramma (VRP) opgemaakt worden, dat het mogelijk om de volgende stoffen gaat:

### **-octamethylcyclotetrasiloxaan of siloxaan 4d CAS 556-67-2**

Deze stof staat sedert 2018 op de ZZS-lijst van het RIVM.

Deze stof is persistent in het milieu en breekt niet af. Deze stof is hormoon-verstorend en kan bij hoge en langdurige blootstelling schadelijk zijn voor voortplantingsorganen.

### **-decamethylcyclopentasiloxaan of siloxaan 5d CAS 541-02-6**

Deze stof staat sedert 2018 op de ZZS-lijst van de RIVM. Ook deze stof breekt niet of nauwelijks af in het milieu en staat voornamelijk om deze reden op de ZZS-lijst.

Bovenstaande stoffen zijn in organismen, waaronder ook de mens aangetroffen. Beide stoffen zijn recentelijk in Europa nog weer strenger gereguleerd. Dat betekent, dat ze voor meer toepassingen worden uit gefaseerd.

In de aanschrijving van SABIC d.d. 24 juni 2024 over de overschrijding van de grenswaarde

en de aankondiging van een last onder dwangsom werd de naam/namen van de ZZS-stoffen niet genoemd. Evenmin werd er gesproken over een “vrijstellingsgrens”. De omschrijving van de overtreding waarop gehandhaafd werd had best wat uitgebreider gekund!

#### Onduidelijkheid over vrijstellingsgrens

Waarschijnlijk is deze vrijstellingsgrens toegepast omdat de genoemde honderdvoudige overschrijding van de emissiegrenswaarde plaatsvond bij een “kleine bron”. Voor kleine bronnen kunnen andere emissiegrenswaardes gelden. Voor het predicaat “kleine bronnen” zijn normen vastgesteld in het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL).

Op het terrein van SABIC zijn er echter diverse bronnen die “ZZS-siloxanen” uitstoten. Deze emissiewaarden horen bij elkaar opgeteld te worden. Het is niet duidelijk of dat gebeurd is.

Er ontbreken nog gegevens over de jaarvracht die het eindresultaat is van een optelsom. Deze gegevens bepalen of er terecht gebruik gemaakt kan worden van de vrijstellingsgrens. Er kunnen op dit moment dan ook geen definitieve conclusies getrokken worden over de ernst van de overschrijding en de hierbij horende grenswaarde.

Dit alles neemt overigens niet weg dat zelfs als zou blijken dat terecht een vrijstellingsgrens wordt toegepast een overschrijding van 3.7 keer de maximale uitstoot nog steeds fors is.

**SABIC is vergunning- houder en is als zodanig volledig verantwoordelijk voor deze overschrijdingen en het oplossen van dit probleem.** Er kan niet verwezen worden naar de Soudalfabriek als verantwoordelijk bedrijf. In het artikel van BNdeStem van 29 juni wekt SABIC ten onrechte de indruk weinig met Soudal te maken te hebben.

#### Dreiging van de provincie met last onder dwangsom

De OMWB heeft de directie van **SABIC** hierover bij schrijven van 24 juni ook een last onder dwangsom in het vooruitzicht gesteld als deze situatie niet aantoonbaar wordt opgelost voor 1-2-2025.

#### Omwonenden onwetend gelaten door SABIC

Het is onduidelijk hoe lang deze hoge uitstoot heeft bestaan en welke verklaring er is voor deze misstand. De bewoners zijn door SABIC op geen enkele manier geïnformeerd. De ontdekking van deze misstand kwam voor omwonenden na het handhavingsverzoek van de MOB. Zie link: [https://www.bndestem.nl/bergen-op-zoom/uitstoot-van-giftige-stoffen-door-bergse-chemiefabriek-soudal-was-ruim-honderd-keer-te-veel~a939a4b4/?cb=46cadb06-88c3-466e-ac23-ed8cf3a4b383&auth\\_rd=1&auth\\_rd=1](https://www.bndestem.nl/bergen-op-zoom/uitstoot-van-giftige-stoffen-door-bergse-chemiefabriek-soudal-was-ruim-honderd-keer-te-veel~a939a4b4/?cb=46cadb06-88c3-466e-ac23-ed8cf3a4b383&auth_rd=1&auth_rd=1)

SABIC heeft in de pers wel gemeld dat er een onderzoek wordt gedaan. De vraag is dan waarop dit onderzoek zich richt. Als er nog naar de oorzaak wordt gezocht zou een te hoge uitstoot zich zomaar kunnen herhalen.

#### Pijnlijke radiostilte bij SABIC, en niet voor het eerst

De maatschappelijk zorgplicht had SABIC in moeten geven, dat ze over deze overschrijding ook met de omwonenden contact had moeten opnemen, al was het maar om direct aan te geven welke maatregelen er getroffen zouden worden en welk onderzoek nog zou worden ingesteld. Zelfs heeft SABIC het nog niet eens kunnen opbrengen te openbaren om welke stoffen het gaat. Mild geformuleerd wijst dit op een gebrekkig gevoel van sociale perceptie. Als grootste werkgever van de regio Bergen op Zoom kan er bij SABIC ook een gevoel van

onaantastbaarheid zijn ontstaan.

De omwonenden moeten nu echter leven met het besef, dat SABIC naar bewoners toe strategisch zwijgt bij milieuovertredingen.

#### Om welke stoffen gaat het? Maak een einde aan de onzekerheid!

Het is van belang, dat bewoners zo snel mogelijk worden geïnformeerd over de betrokken stoffen. Het gaat waarschijnlijk over de siloxanen D4, D5 en of D6. Siloxanen worden ook genoemd in het VRP, na veel aandringen gemaakt door SABIC. Als het siloxanen zijn gaat het om bio persistente stoffen met hormoon verstorende werking, reprotoxische eigenschappen en schadelijke werkingen die deels overlappen met schadelijke effecten van PFAS-stoffen. Zie hierboven.

**Zelfs de gemeente bleek op 3-7-2024 (nog) niet op de hoogte te zijn van de giftige stoffen waar het om gaat.**

#### Bewoners vragen de gemeente informatie op te halen bij de omgevingsdienst

Nu SABIC de eigen verantwoordelijkheid blijkens het krantenartikel in BNdeStem minimaliseert en ook nu weer langdurig radiostilte heeft betracht over deze forse overschrijding kan SABIC naar bewoners toe niet meer als een serieus te nemen informatiebron beschouwd worden.

Bewoners hebben de gemeente inmiddels verzocht informatie op te halen bij de omgevingsdienst en de bewoners en raadsleden te informeren over de ZZS-stoffen die in het geding zijn.

Blijkbaar is er door de omgevingsdienst voor gekozen, dat het verantwoord is SABIC nog de gelegenheid te geven tot 1 februari 2025 om de situatie op te lossen. Er is om een onderbouwing van deze beslissing gevraagd. Tevens is gevraagd of er advies is gevraagd aan een toxicoloog.

#### **VRP-rapportage SABIC pas goedgekeurd in februari 2023.**

Hoewel het wettelijk verplicht is de VRP (Vermijding en Reductieprogramma) na vijf jaar in te dienen is dit pas in 2023 naar behoren gebeurd, terwijl dit al in 2021 moest gebeuren. Nergens staat in de wet dat een bedrijf pas moet indienen nadat er een aanschrijving door de omgevingsdienst heeft plaats gevonden. Het is niet bekend of het te laat indienen van een deugdelijke VRP-rapportage door het bevoegde gezag nog is aangemerkt is als een overtreding.

Naast de overschrijding van “twee stofklassen” bij de Soudalfabriek staan er in de VRP rapportage nog meer overschrijdingen van andere ZZS-stoffen vermeld. Het is tot dusver onduidelijk of deze overschrijdingen nog als overtredingen worden aangemerkt en of hier nog actie op ondernomen wordt.

Inmiddels is er al een stof ontdekt die als ZZS ook opgenomen had moeten zijn in de VRP-rapportage. Het betreft een fluorpolymeer. Het is niet uitgesloten, dat hier nog wat bijkomt. SABIC is verplicht alle ZZS-stoffen in de VRP-rapportage op te nemen. Dit is blijkbaar niet gebeurd.

#### Tekortkomingen op het gebied van de voorschriften van de minimalisatieverplichting

SABIC heeft voor een aantal ZZS-stoffen het vereiste onderzoek naar mogelijkheden voor verdere minimalisatie niet uitgevoerd. Bepaald schrijnend is, dat voor de Siliconen Finishing Plant erdoor SABIC helemaal niets is gedaan om verdere minimalisatie te bewerkstelligen,

dan wel hier onderzoek naar te doen. Dit staat gewoon letterlijk vermeld in de VRP-rapportage. Mocht het om Siloxaan D4 en of Siloxaan D5 gaan dan zijn deze stoffen in 2018 op de ZZS lijst gekomen. Door SABIC. SABIC heeft als vergunninghouder in de jaren 2018, 2019 en 2020 geen metingen naar ZZS uit deze Siloxaan Finishing plant laten uitvoeren. Onduidelijk is nog in welke periode de fabriek stil heeft gelegen. In de rapportage staat over deze periode slechts vermeld: “”geen gegevens” . Er had ook kunnen staan: “De fabriek lag stil van ? tot ?. Dit staat er echter niet.

### **Metingen op en rond het terrein van SABIC**

#### Rapport KWA-bedrijfsadviseurs

In het rapport van KWA bedrijfsadviseurs over saneringsmogelijkheden van de vervuilde bodem van maart 2023 worden aanbevelingen gedaan voor meer metingen op het terrein en onder meer het vaststellen van een PFBS-contour. Ik lees hier niets meer over terug in de antwoorden van de OMWB. Wordt dit advies niet opgevolgd door SABIC? Wat zijn de beweegredenen hiervoor?

Ook is in dit rapport te lezen, dat SABIC het advies krijgt ook na de uitgevoerde sanering de mogelijke verspreiding van perfluorbutaansulfonzuur vanuit het grondwater mee te nemen in de minimalisatierapportage. Dit is overigens wel een aanwijzing hoe ernstig de verontreiniging is.

#### Metingen van PFAS-stoffen in het grondwater dichtbij het terrein van SABIC

Er worden bij deze metingen PFAS-stoffen gevonden. De uitslagen van deze metingen liggen (nog) niet boven een niveau dat je overal kan en mag verwachten op andere plaatsen in Nederland. Op basis van het advies van KWA-bedrijfsadviseurs is het echter noodzakelijk dat de metingen ook de komende jaren worden voortgezet, omdat de gelekke PFAS-stoffen zich alsnog buiten het bedrijfsterrein kunnen verspreiden.

Het is belangrijk op te merken, dat de lekkage van de PFAS-stof perfluorbutaansulfonzuur plaatsvond in 2019. Het is nu 2024 en door veel aandringen is er nu pas informatie of PFAS-stoffen zich via grondwater buiten het terrein hebben verspreid. Behalve genoemde PFAS-stof zijn er op het terrein van SABIC ook nog oude verontreinigingen met PFAS-stoffen met een langere keren, zoals PFOS. Deze bodemverontreiniging heeft te maken met het toepassen van blusschuim op het terrein.

#### Metingen naar PFAS-stoffen met korte keten

Tijdens de productiefase van fluorpolymeren kunnen er PFAS-stoffen met korte ketens ontstaan. Deze zijn nu nog niet als ZZS aangemerkt maar staan wel zwaar onder verdenking. Er is al literatuur waar een schadelijk effect wordt beschreven. Is er een voornemen om op en om het terrein te meten naar deze stoffen, als er toch al gemeten moet worden?

Dichtbij woonhuizen is een redelijke hoeveelheid trifluorazijnzuur - een PFAS met een ultrakorte keten - in de grond aangetroffen.

De herkomst van deze stof is niet bekend. Door heel Nederland zijn hoge concentraties trifluorazijnzuur te vinden.

Deze concentratie is nog onder de norm voor drinkwater van het RIVM, maar net wat hoger dan de voorgestelde Europese grenswaarde.

Inmiddels blijkt er op dit moment geen reden tot zorg te zijn over de gevonden concentratie trifluorazijnzuur. Dit is uitgerekend door de GGD met een door het RIVM gepubliceerde rekentool. Er is in Noordgeest geen sprake van een hotspot. Trifluorazijnzuur neemt in

Nederland in het grondwater wel met een razende snelheid toe - om precies te zijn met een factor vier in de afgelopen twintig jaar - en er is al een onderzoek waarbij gebleken is dat hoge blootstelling aan deze stof tot aangeboren afwijkingen bij proefdieren kan leiden. Het is op landelijk en Europees niveau dus al twee over twaalf voor deze stof. We zijn bezig heel snel onze veiligheidsmarge te verspelen.

Geen enkele reden om gerustgesteld achterover te leunen.

Overigens staat dit probleem los van de uitstoot bij SABIC, nogmaals omdat de herkomst van TFA vaak onduidelijk is, en waarschijnlijk vooral te maken heeft met pesticiden waaraan PFAS gekoppeld is. Niettemin is het belangrijk om hier wel wat tekst over op te nemen in deze memo.

#### Wat moet een gemeente met dit gegeven?

Meer dan een gewone burger beschikt de gemeente over de mogelijkheid om naar hogere bestuurslagen zorgen te uiten over deze ontwikkeling, bij voorkeur ook samen met andere gemeentes in Nederland.

#### **Gebreken in het toezicht door de OMWB**

Spijtig genoeg heeft de Omgevingsdienst Midden en West-Brabant mijns inziens de nodige steken laten vallen. Deze zijn:

- SABIC overslaan bij de ZZS-inventarisatie in 2021 (motief: er liep al een aanvraag revisievergunning); SABIC is nota bene een Seveso-bedrijf met hoog risicoprofiel;

- niet scherp handhaven op het tijdig indienen van de VRP-rapportage (Vermijdings en Reductie Programma) en de minimalisatieverplichting; voor omwonenden is de minimalisatieverplichting nog het enige houvast in een verder rechteloos gebied;

- pas aandringen op het indienen van een VRP, nadat er bij het provinciebestuur Zeeland een crisisgevoel was ontstaan over alle PFAS-lozingen in de Westerschelde; eerder vond men kennelijk de aangeleverde informatie voor een nieuwe revisievergunning wel voldoende;

- niet gebruik maken van de bevoegdheid inkoopfacturen in te zien, zodat geen inschatting gemaakt kan worden over de duur van gedane stortingen van PFBS (een PFAS-stof) in de Westerschelde en de zuiverheid van de ingekochte grondstoffen niet beoordeeld kon worden; bij het ontbreken van deze informatie kan nagetrokken worden of SABIC zelf dergelijk onderzoek doet; voor zover werd uitgegaan van de verplichtingen van SABIC om zelf onderzoek te doen vond er geen onderzoek plaats of deze verplichtingen naar behoren werden uitgevoerd.

- niet gebruik maken van een opvolgingsprotocol bij goedgekeurde saneringsplannen (naar Amsterdams voorbeeld), zodat een niet uitgevoerde sanering onopgemerkt bleef en het wegkniepen van PFAS in de Westerschelde gewoon door kon gaan met economisch voordeel voor een beurs genoteerd internationaal bedrijf.

De directie van SABIC was in november 2019 al op de hoogte van de PFAS-verontreinigingen op het eigen terrein, maar kwam hier bij de toezichthouders pas in oktober 2021 mee naar voren op een manier die hier niet voor bedoeld is. PFBS werd in een bijlage bij een aanvraag

voor revisievergunning verwerkt in een tabel, hetgeen niet opgemerkt werd door de OMWB. SABIC heeft langdurig volgehouden dat er gemeld is, in het licht van het bovenstaande **een halve waarheid**.

Recentelijk heeft de OMWB in een schrijven duidelijk gemaakt de zogenaamde melding in oktober 2021 niet te beschouwen als een serieus te nemen melding in de context van de wet bodemverontreiniging;

-niet tijdig reageren op overschrijdingen van de emissiegrenswaarden in het VRP en het onvoldoende reageren op de gebrekkige wijze waarop door SABIC uitvoering wordt gegeven aan de wettelijk voorgeschreven minimalisatie-taken.

#### Hoe is er gecommuniceerd met bewoners over de te hoge uitstoot van diverse ZZS-stoffen in de VRP-rapportage?

Er is met bewoners tot voor kort niet gecommuniceerd over de overschrijdingen van ZZS-grenswaarden in de VRP\*-rapportage. Kennelijk is er wel actie gevoerd, maar dit hebben bewoners moeten lezen in de brief van het OMWB aan het MOB , waarin SABIC gedreigd werd met een last onder dwangsom.

**Zonder het handhavingsverzoek van de MOB hadden bewoners nooit geweten wat zich had afgespeeld op het terrein van SABIC! Het is kennelijk geen usance dat omwonenden worden geïnformeerd over ontsnapping van giftige stoffen vanuit een nabij gelegen industrieterrein boven de geldende grenswaarden. Hier wordt een vorm van discretie betracht door het bevoegde gezag en het bedrijf SABIC die in het nadeel uitpakt van omwonenden.**

**Deze gang van zaken staat ook nog eens op gespannen voet met de aanbevelingen van de onderzoeksraad voor de veiligheid (OVV) in haar rapport Industrie en Omwonenden van april 2023. In het OVV rapport wordt aanbevolen omwonenden minimaal over het VRP te informeren en wat er gedaan wordt om de uitstoot ZZS-stoffen te minimaliseren. Deze aanbevelingen worden door het VNO overigens overwegend positief beoordeeld.**

\*Vermijdings- en Reductie Programma.

#### **Kort overzicht van de overtredingen van SABIC op het gebied van de milieuregels**

##### Door de OMWB vastgestelde overtredingen

In 2022 geconstateerd:

- niet melden van een ongewoon voorval in april 2019 - het weglekken van fenol houdend afvalwater naar de bodem -; naderhand bleek dit afvalwater ook perfluorbutaansulfon-zuur te bevatten; destijds overtreding wet milieubeheer, artikel 17.2.
- geen uitvoering geven aan een in juli 2019 goedgekeurde bodemsanering; overtreding wet bodembescherming, artikel 13 Wbb;
- niet tijdig melden van bodemverontreiniging met de PFAS-stof perfluorbutaansulfon-zuur, overtreding artikel 27 lid 1 Wbb;

overtreding vastgesteld in 2024:

- overschrijden van de grenswaarde van een ZZS-stof, klasse MVP2 bij de siliconenfabriek

op het terrein van SABIC; SABIC is vergunninghouder voor deze fabriek

Door de OMWB (nog?) niet aangemerkt als overtredingen:

- Niet tijdig indienen van een VRP-rapportage, dat aan de vereisten voldoet:
- onvoldoende werk maken van de minimalisatietaken in het kader van de minimalisatie-vereisten;
- niet voldoen aan de meldingsplicht ZZS-stoffen voor 31-12-2020:
- overschrijding van grenswaardes van een aantal ZZS-stoffen in het VRP, die mogelijk wel beoordeeld zijn door de OMWB maar nog niet geleid hebben tot handhavend beleid; motivering?

**Openstaande vragen over de vergunning en duur van de PFAS-lozingen**

Ontbreken van helderheid over de rechtsgrond voor het lozen van PFAS gedurende vele jaren en de wijze waarop de OMWB het afvalwater van SABIC heeft gecontroleerd

**Er zijn nog openstaande vragen.** PFAS komt niet voor in de revisievergunning van 2 april 2002. De revisievergunning is volgens gegevens van de OMWB op 20 juli 2023 zaaknummer 2022-054538 gewijzigd met een besluit voorschriften op te leggen voor het uitvoeren van onderzoek naar het indirect lozen van zeer zorgwekkende stoffen, waaronder perfluorbutaansulfonzuur (een PFAS-stof) alsmede het reduceren van deze stoffen. Dit betekent dat er in elk geval tot 20 juli jl. 2023 voor perfluorbutaansulfonzuur geen expliciete vergunning was PFAS via de afvalwaterpersleiding in het milieu te brengen, althans niet een vergunning afgegeven door de OMWB.

Op laatst genoemde datum is er wel een beschikking vastgesteld door Rijkswaterstaat voor nader onderzoek met name gericht op reductie van de PFAS-stof PFBS. Dit was nog niet echt een vergunning, maar wel een begin met regulering.

Inmiddels is er een ontwerpbesluit voor een ambtshalve wijziging van de vergunning, voor vermindering van de PFAS-lozingen tot drie kilogram per jaar. Nu wordt er volgens de laatste berichten nog vijf kilogram per jaar gestort in de Westerschelde.

Was er sprake van een impliciet vergunde activiteit?

Men zou kunnen betogen dat de vergunningverlener een activiteit heeft vergund in 2002 en dat deze activiteit met een grote mate van evidentie gebruik van PFAS noodzakelijk maakte en maakt. Men spreekt dan van impliciet vergunnen.

Dit komt overeen met de tekst van een brief van SABIC van augustus 2023. Ik citeer:

**“Perfluorbutaansulfonzuur (PFBS) wordt binnen het kader van de huidige uit 2002 daterende revisievergunning gezien als een inherent aanwezige stof, die niet specifiek benoemd is en waarvoor in deze vergunning dan ook geen specifieke limiet is opgenomen. Het afvalwater werd daarom niet eerder geanalyseerd op perfluorbutaansulfonzuur. “**

Als deze redenering op basis van een proces- of productiebeschrijving al opgaat, dan zou de OMWB al die tijd, dus zeker ook al voor eind mei 2022 geweten moeten hebben dat SABIC een PFAS-stof gebruikt bij de productie. Iedere deskundige op dit gebied kan verklaren, dat je dan ook met PFAS-emissies te maken krijgt.



Dit leidt dan onmiddellijk tot de vraag waarom de OMWB niet zelfstandig metingen heeft verricht naar de inhoud van de afvalwaterpersleiding naar Bath, maar ook tot de vraag waarom niet direct na de opname van perfluorbutaansulfonzuur in het ZZS-register in januari 2020 er geen nadere regels in de vergunning zijn opgenomen. Het is mogelijk dat de OMWB te weinig heeft opgelet, zulks ten nadele van het milieu! Bedenk hierbij ook maar eens dat sedert het GEN-X drama in 2016 alle PFAS-vervangers met kortere ketens onder verdenking van schadelijkheid voor mens, flora en fauna stonden en staan. Echter, het kan ook, dat door alle veranderingen in de wetgeving de OMWB niet al veel eerder op de hoogte was van de PFAS-lozingen, maar het te lang heeft moeten doen met onvoldoende informatie. Het staat evenwel vast dat de OMWB in het recente verleden verschillende mogelijkheden om eerder informatie te verwerven niet heeft benut. Daarnaast was SABIC op basis van de wetgeving rond de minimalisatieverplichting gehouden alle ZZS-stoffen uiterlijk 31-12-2020 te melden aan het bevoegde gezag. Dit is niet gebeurd. Wanneer men de passage in een toelichting op een aanvraag voor een revisievergunning d.d. oktober 2021 zou willen of kunnen meetellen als “melding” dan is dit nog steeds te laat.

#### Nieuw licht op het mysterie van de lozing van “inherent aanwezige stoffen”

Zeer recent is de mist rond de vraag over het legitieme karakter voor een stuk opgetrokken, Waardoor het hierboven beschreven verhaal gedeeltelijk is ingehaald door de actualiteit. Toch heb ik deze tekst wel laten staan om duidelijk te maken hoeveel moeite en werk het kost de belangrijke informatie op tafel te krijgen. Als je rekent op transparantie kom je bedrogen uit.

De rechtsgrond waarmee SABIC zeer langdurig PFAS-stoffen, en in het bijzonder perfluorbutaansulfonzuur via de afvalwaterpersleiding in de Westerschelde heeft geloosd is in de nasleep van een WOO-verzoek boven water gekomen. Onder de noemer “incidentele afvalstoffen” is de (toenmalige) directeur van Rijkswaterstaat Zeeland in 1999 akkoord gegaan met het lozen PFAS-stoffen via de afvalwaterpersleiding in de Westerschelde onder de voorwaarde dat aan bepaalde door hem/haar toen goedgekeurde criteria werd voldaan. Dit is kennelijk gebeurd. Vervolgens bleef verder controle op deze stortingen achterwege en werden er tot 2022 geen analyses gedaan van het afvalwater naar het voorkomen van PFAS-stoffen.

Nieuw verworven inzichten over de schadelijke effecten van PFAS-stoffen met korte koolstofketens hebben niet geleid tot actualisatie en bijsturing van de vergunning en/of regulerende maatregelen. Waarschijnlijk beschikte de OMWB gedurende lange tijd niet over een valide en actuele dataset. Er kwamen hierdoor in de vergunning van 2002 geen voorschriften over de lozing, waardoor de OMWB bij het ontdekken van de grote omvang van de lozingen niet direct kon handhaven.

Eind negentiger jaren deed het begrip B.I.M. zijn intrede. B.I.M. staat voor “Bedrijfs Interne Milieuzorg”. De verantwoordelijkheid voor de milieuzorg werd destijds veel meer neergelegd bij de bedrijven zelf, waardoor de overheid zich meer kon terugtrekken. De in 1999 gemaakte afspraken met RWS Zeeland ademen dan ook helemaal deze geest. In 2009 werd de wet verontreiniging oppervlaktewater vervangen door de Invoeringswet waterwet, waardoor de indirecte lozingen in de omgevingsvergunning gereguleerd werden of onder de werking van de algemene regels van de wet milieubeheer vielen. Er is toen onvoldoende werk gemaakt van het actualiseren en archiveren van gegevens uit de oude

lozingsvergunningen van de Wvo. Hierdoor is de situatie van lozingen door het bedrijfsleven, zowel direct op oppervlaktewater als indirect via rioleringen onoverzichtelijk geworden. Om kort te gaan zowel de toebedeling van de verantwoordelijkheden als de registratie van alle watervergunningen zijn een volledige chaos.

Nederland is als het om oppervlaktewater gaat nu het smerigste jongetje van de klas. Dit is een zeer pijnlijk voorbeeld van hoe de overheid heeft gefaald. Alleen al dit onderwerp zou een parlementair onderzoek rechtvaardigen.

Een onbeantwoorde vraag blijft nog wel of de toenmalige directeur van RWS Zeeland op zijn eigen houtje goedkeuring heeft gegeven aan het lozen van PFAS-stoffen, of dat hij/zij hiermee ook uitvoering gaf aan het beleid van het ministerie van I. en W.

#### Een nieuwe watervergunning afgegeven aan West Brabantse Delta op 14 mei 2012

Wie denkt dat het verhaal over de legitimering van de PFAS-lozingen nu klaar is komt bedrogen uit. Hieronder volgt het meest recente hoofdstuk.

Door de volharding van de jurist van het MOB komt er een meer recente watervergunning van 14 mei 2012 boven water. Het betreft een ambtshalve wijziging watervergunning nr. RWS/DZL 2012/2203. In deze vergunning, die is verleend aan het Waterschap West Brabantse Delta staat voor het bedrijf SABIC een toegestane lozing vermeld van 211200 m<sup>3</sup> afvalwater. Anders dan bij de eerder toegestane lozing zijn de regulerende criteria nu verdwenen uit de vergunning, zodat het feitelijk om een aanzienlijke verruiming gaat. Het licht stond toen kennelijk op groen voor SABIC om PFAS-stoffen te lozen. Opvallend is, dat aan het toekennen van deze vergunning geen onderzoek is vooraf is gegaan naar de in het afvalwater van SABIC aanwezige giftige stoffen. De toenmalige staatssecretaris voor infrastructuur en milieu stuurt deze vergunning alleen aan het waterschap West Brabantse Delta toe. Deze vergunning wordt niet openbaar bekend gemaakt, zodat belanghebbenden wordt onthouden rechtsmiddelen in te zetten en bezwaar aan te tekenen.

Deze laatste vondst roept veel vragen op. De belangrijkste vragen zijn:

Hoe kan het dat aan het afgeven van deze vergunning geen analyses zijn uitgevoerd naar de aanwezigheid van giftige stoffen in het afvalwater van SABIC en wat was de motivering om een watervergunning af te geven, die feitelijk neerkwam op verruiming van de mogelijkheden voor SABIC om afvalstoffen, waaronder PFAS-stoffen te dumpen in de Westerschelde?

Wat was het motief van de staatssecretaris om deze watervergunning niet openbaar te maken en belanghebbenden de mogelijkheid te onthouden bezwaar aan te tekenen?

Nadat de ernst van de lozingen van SABIC met de PFAS-stof perfluorbutaansulfonzuur eind mei 2022 bekend was geworden werd de OMWB al heel snel tot verantwoordelijke toezichthouder en handhaver benoemd. De rol van Rijkswaterstaat in het voortraject kwam totaal niet aan bod. Klopt het verhaal dat de OMWB de verantwoordelijke partij is eigenlijk wel? Moet Rijkswaterstaat en het Ministerie van I. en W. ook geen verantwoordelijkheid nemen voor wat er mis is gegaan?

#### Jarenlange duur van de stortingen van perfluorbutaansulfonzuur in de Westerschelde

Uit recente informatie blijkt, dat er al heel lang perfluorbutaansulfonzuur in de Westerschelde is gestort via de afvalwaterpersleiding, in elk geval al zolang als dit bedrijf opereert onder de nieuwe eigenaar SABIC, dus sedert 2007, maar waarschijnlijk ook lang

daarvoor. Zie boven. Het indirect storten van PFBS in de Westerschelde is al begonnen toen het bedrijf nog onder de naam General Electric opereerde.

### **Hadden de PFAS-stortingen van SABIC eerder begrensd kunnen worden?**

#### Vertraging bij het op ernst inschatten van de PFAS-lozingen door SABIC in de Westerschelde

Was de omgevingsdienst alert en tijdig met de bevoegdheden omgegaan en had SABIC eerder open kaart gespeeld dan waren de PFAS-stortingen van SABIC in de Westerschelde eerder ontdekt en op ernst ingeschat en dan hadden er ook zo'n twee jaar eerder aangepaste voorwaarden in de vergunning kunnen staan. Zie hiervoor de tekst onder het kopje: gebreken in het toezicht door de OMWB.

#### Hoe nu verder met de uitvoering van de VTH-taken in West-Brabant?

Het kan niet zo zijn dat het blijft bij de constatering van de gemaakte fouten. Ook als veel gebreken herleid kunnen worden tot personele onderbezetting dan is het toch nuttig dat dit op tafel komt, want dan is een politieke beoordeling nodig.

Dezerzijds wordt ervoor gepleit een onafhankelijk onderzoek in te laten stellen bij de omgevingsdienst, waarbij nog eens de prioritering, de te volgen procedures, de werkwijze en de kwaliteitscontrole tegen het licht gehouden worden. Deze wens zal onder de aandacht van het bevoegde gezag gebracht worden.

Daarnaast is inschakeling van een chemicus nodig om een compleet beeld te krijgen wat er aan chemie precies omgaat bij SABIC Bergen op Zoom. Dit geldt vooral voor de koolstof-fluorchemie. Deze wens zal ook onder de aandacht van het provinciebestuur gebracht worden.

#### Fout bij de beantwoording van een vraag aan een statenlid door de programmaleider VTH

Het college van Gedeputeerde Staten van Brabant gaf op 27 juni 2022 over de PFAS-lozingen van SABIC in de Westerschelde antwoord op vragen van de Statenfractie van GroenLinks. Als antwoord op vraag 4, tweede alinea antwoordt de programmamanager VTH namens het college, dat PFAS-stoffen pas in 2021 op de lijst van (potentiele) ZZS zijn geplaatst. Dit is onjuist. In werkelijkheid staat perfluorbutaansulfonzuur als zeer mobiele PFAS-stof al met ingang van 24-1-2020 op de ZZS-lijst. Door deze fout heeft destijds **geen** goede politieke beoordeling plaats kunnen vinden van wijze waarop de handhavende en toezichthoudende taken ten aanzien van SABIC zijn uitgevoerd door de OMWB.

### **Wetgeving en moreel-ethische principes**

Het gaat bij VTH taken niet alleen om wetten en voorschriften maar ook om moreel-ethische principes. De moreel ethische principes zijn vooral terug te vinden in de grondwet (artikel 21) en het Europese Verdrag Voor de Rechten van de mens (EVRM), artikel twee.

Uit jurisprudentie blijkt dat artikel twee van het EVRM ook ziet op het afwenden van gevaren voor het menselijk leven.

De samenleving heeft met de grondwet en de EVRM een spiegel in handen om te toetsen hoe zorgzaam en betrouwbaar ze wil zijn naar dat deel van de Nederlandse samenleving, dat zo onfortuinlijk is op een verkeerde plaats te wonen. Zijn we bereid daar ook inspanningen en financiële middelen voor aan te wenden? Of verschuilen we ons liever achter procedures, regels of een oppervlakkig besef dat het wel in orde zal zijn en het feitelijk ook niet tot de eigen taak behoort.

Het zijn echter juist die moreel-ethische principes die op alle niveaus om overdenking en actie vragen.

### **Wat verwachten bewoners van het bevoegde gezag en overheden?**

Maar al te vaak sluiten bedrijven en plaatselijke overheden in Nederland coalities met elkaar en worden bezorgde burgers bewerkt met geruststellende interventies. Vanuit mijn landelijke platform-activiteiten kan ik hier zo langzamerhand wel een boek over schrijven. Als er echt iets aan de hand is verwachten bewoners overheden de bereidheid dat men naast bewoners kan en wil staan en het bevoegde gezag en bedrijven maant tot actie. In het bijzonder van de Rijksoverheid verwachten we een wetgeving, waarbij gezondheid een belangrijke rol gaat spelen, zoals de overheid krachtens de grondwet ook gehouden is te doen.

Gelet op de budgettaire problemen van de Rijksoverheid en lagere overheden lijkt het op dit moment erg onwaarschijnlijk dat er meer geld zal gaan naar omgevingsdiensten.

Dan rest nog slechts de mogelijkheid de milieuwetgeving en de omgevingswet landelijk aan te passen en de rechtspositie van omwonenden te verbeteren. Bedrijven zullen toch op een gegeven moment een financiële prikkel moeten krijgen om proactief hun vervuilende uitstoot te verminderen. De overheden kunnen dan wellicht ook meer bevoegdheden krijgen om vergunningen aan te passen aan een nieuwe realiteit.

Ook het toelaten van biologisch actieve stoffen zou aan regels gebonden moeten worden. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de Lipinski-criteria.

Allemaal landelijke en Europese aandachtspunten zou je zeggen. Echter, de huidige staatssecretaris verwijst bezorgde omwonenden naar de gemeente. Zie de streaming van het debat leefbaarheid in de Tweede Kamer. Het zou een gemiste kans zijn als ook gemeentes hun wensen en voorkeuren niet kenbaar gaan maken aan hogere bestuurslagen.

### **Lichtpunt**

Sedert december 2023 zijn bewoners in gesprek met de gemeente. De gemeente Bergen op Zoom helpt ook met het ophalen van informatie.

### **Geruststelling aan de hand van metingen is niet voldoende**

Zelfs als onafhankelijk uitgevoerde metingen tot geruststellende resultaten gaan leiden, dan hebben we nog te maken met een omgevingsdienst die door welke oorzaak dan ook steken heeft laten vallen.

Verder blijven we te maken hebben met een Chemiegigant, die er niet voor terugschrikt met een halve waarheid een rookgordijn op te trekken en bij overtredingen niet staat voor de eigen verantwoordelijkheid als vergunninghouder, maar met voetzoekers bewerkt moet worden om tot actie te komen.

Zolang er door SABIC publiekelijk gedoken wordt voor verantwoordelijkheid en er naar bewoners toe een radiostilte in acht genomen wordt als er iets mis gaat loopt de omgeving van SABIC een groter risico dan nodig is.

Op diverse politieke niveaus zou dit stof tot nadenken moeten geven.

Hartelijk dank voor uw inzet en tijd om deze lange tekst tot u te nemen.

Met vriendelijke groeten,

Naschrift:

Bij het schrijven van deze memo is gebruik gemaakt van reeds openbaar gemaakte informatie, en door WOO-verzoeken verkregen informatie. Desgevraagd kunnen onderliggende stukken ter beschikking gesteld worden. Veel dank ben ik verschuldigd aan de jurist van het MOB. Zonder de door hem opgehaalde informatie had ik de hoofdstukken over de PFAS-lozingen zo niet kunnen opschrijven.